

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

RABI LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİ VE YAZILARINDAN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle. "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçekle değil, alta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." – Rabi Sacks

Tetsave

Liderlik, Başkalarına Boşluk Açmak Demektir

Tetsave, iyi bilindiği gibi, Moşe'nin ilk kez olmak üzere ikinci sıraya çekildiği *peraşa*dır. Doğrusu *peraşa* boyunca Moşe'den ismen hiç bahsedilmemekte ve tüm spotlar, ağabeyi Aaron'un ve onun işgal ve karakterize edeceği Koen Gadol rolünün üzerine çevrilmektedir.

Bu pozisyonun neden Moşe'nin kendisine değil de Aaron'a gittiği konusunda birçok tahmin yürütülmüştür. Bunların en bariz olanına göre bu, Moşe'nin, Tanrı'nın Bene Yisrael'e liderlik etmesi yönündeki talebini haddinden fazla reddetmesinin cezasıydı.

"Yalvarıyorum A-Şem!" dedi [Moşe]. "Lütfen daha uygun birini gönder!"

A-Şem'in öfkesi Moşe'ye karşı alevlendi. "İşte ağabeyin, Levi [kabilesinden] Aaron!" dedi. "Onun konuşmayı pekâlâ becerdiğini biliyorum. Seni karşılamak üzere çıkıyor ve seni gördüğünde kalpten sevinecek. Onunla konuş ve sözcükleri onun ağzına yerleştir. Bana gelince; hem senin ağzınla, hem de onunkiyle olacak ve yapmanız gerekenleri size öğreteceğim. Senin için halka o konuşacak. O senin sözcün olacak, sen de onun rehberi olacaksın.

Şemot 4:13-16

Yine de burada daha derin bir mesaj vardır: Liderliğin bir kişi veya kurumun elinde toplanmasına karşı olan, "güçlerin ayrılığı" ilkesi. Tüm insani yetkilerin – eğer yozlaşmadan kalması isteniyorsa – denetim ve dengeye ihtiyacı vardır. Özelde, siyasi ve dini liderlik – *keter malhut* (krallık tacı) ve *keter keuna* (Koenlik tacı) asla birleştirilmemelidir. Moşe, siyasi liderlik ve peygamberlik tacını, Aaron ise Koenlik tacını takmaktaydı. Bu ayrılık, her birinin, diğerini denetlemesine olanak sağlıyordu.

Teori budur. Ancak burada özellikle ilgi çekici olan nokta, bu iş bölümünün, kişisel ilişkiler – ve burada, iki kardeş, Moşe ve Aaron arasındaki ilişkiler – bağlamında nasıl işlediğidir. Tora onların aile dinamikleri hakkında nispeten az şey söylemektedir, ama verdiği ipuçları oldukça büyüleyicidir.

Her şeyden önce, Şemot kitabının neredeyse başından aktardığımız yukarıdaki kısmı ele alalım. Tanrı, Moşe'ye, Aaron hakkında "Seni karşılamak üzere çıkıyor ve seni gördüğünde kalpten sevinecek" demektedir. Bunlar kulağa basit sözcükler gibi geliyor olabilir, ama gerçekte olağan olmaktan çok uzaktırlar.

Moşe, Aaron'un küçük kardeşiydi; kendisinden üç yaş daha gençti. Acaba Aaron'un, şahsen nail olamadığı liderlik konumuna küçük kardeşinin getirilmesi karşısında birazın ötesinde

bir kıskançlık duygusu hissetmesi doğal olmaz mıydı? Üstelik Moşe hayatını kendi halkının arasında bile geçirmemişti. Başta prenses tarafından evlat edinilmiş ve Mısır'da bir prens olarak büyümüş, ardından Yitro ve Midyanilerin yanına sığınmıştı. Aaron'la kıyaslandığında, küçük kardeşi Moşe, toplumun dışından biriydi.

Ama işte, Tanrı “seni gördüğünde kalpten sevinecek” demektir.

Aaron'un, kardeşinin büyüklüğe yükselişi karşısında sevinme kabiliyeti, Tora'nın şu ana kadar kardeşler arasındaki ilişkiler hakkında anlattıklarının geneli ile karşılaştırıldığında özellikle çarpıcıdır. Bu anlatım esas olarak, kardeş rekabeti temasının farklı varyasyonlarından oluşan bir küme niteliğindedir: Kayin ve Evel, Yitshak ve Yişmael, Yaakov ve Esav, Yosef ve kardeşleri. Teilim şöyle der:

“İşte, ne kadar iyi, ne kadar hoştur kardeşlerin birlikte yaşaması.”

Teilim 133:1

Ve Bereşit'i okuduktan sonra buna cevap olarak, “ve ne kadar da enderdir” demek geliyor insanın içinden.

Ama şimdi ikinci sınav gelmektedir ve bu kez sınav Aaron'un değil, Moşe'nindir. Şimdi Moşe'ye, şahsen hiçbir zaman yerine getiremeyeceği bir liderlik şekli – Koenlik – yaratması emredilmektedir ve bununla taltif edeceği kişi, ağabeyidir. Acaba Moşe bunu, ağabeyinin vaktiyle kendisine göstermiş olduğu candan cömertliğin aynıyla yapabilecek midir?

Tora'nın, Tanrı'nın bu onuru Aaron'a bahşedecek kişinin Moşe olması konusundaki ısrarını nasıl da vurguladığına dikkat edin.

Peraşanın daha en başında *ve-ata*, “ve sen” ifadesi tam üç kez kullanılmaktadır:

Ve sen [Moşe], Bene-Yisrael'e emret: [Aaron ve oğulları tarafından yakılacak olan] Daimi kandili yakmak için... berrak yağ getirsinler.

Şemot 27:20

Ve sen, ağabeyin Aaron'u ve onunla birlikte oğullarını, Bene-Yisrael'in içinden [ayırarak], Benim Adıma birer *Koen* olmaları için kendine yaklaştı: Aaron ile, Aaron'un oğulları Nadav ve Aviu, Elazar ve İtamar. Ağabeyin Aaron'a *onur ve görkem için* kutsal giysiler yap.

Şemot 28:1-2

Ve sen, bilgelik ruhuyla donattığım, doğal yeteneğe sahip herkese konuş; Aaron'un giysilerini yapsınlar. [Bu giysiler, Aaron'u] Benim Adıma bir *Koen* olması için kutsama [işlevini görecektir].

Şemot 28:3

Moşe, başka birinin, kuvvetli yanları kendisinininkilerden farklı olan birinin, rolü kendisinden farklı olacak birinin, halk içinde Moşe'den daha popüler ve halka daha yakın olabilecek birinin – ki gerçekte Aaron sonunda öyle de olmuştur – halkın liderliğinde pay sahibi olabilmesi için ona bir boşluk açmak üzere ihtiyaç duyulan *tsimtsuma*, yani kendini geri plana çekebilme gücüne, alçakgönüllülüğe sahip olduğunu halka – ve Aaron'un şahsına – göstermelidir.

Bir liderin, spot ışıklarını bu denli cömertçe paylaşmaya kabil olması ender görülür. 2005 yılında tarihçi Doris Kearns Goodwin, Abraham Lincoln hakkında *Team of Rivals* (Rakiplerin Ekibi) başlığını taşıyan etkili bir kitap yayımlamıştı. Goodwin bu kitapta Lincoln'un, Cumhuriyetçi Parti liderliği için adaylığına muhalefet etmiş olan üç kişiyi kendi kabinesine atmasının hikâyesini anlatmaktadır. Kazanması beklenen William Henry Seward daha sonraları onun hakkında "Yüce gönüllülüğü neredeyse insanüstü biri ... Başkan aramızdaki en uygun kişi" demişti.

İnsanın, kendisine rakip olarak görebileceği kişilere yetki vermek üzere bir boşluk yaratması, özel bir karakter tipini gerektirir. Daha öncesinde Aaron bu karakteri Moşe için göstermişken, şimdi Moşe'den, aynısını Aaron için göstermesi beklenmektedir.

Gerçek liderlik, tevazu ve yüce gönüllülüğü içerir. Ego ne kadar küçük olursa, lider o kadar büyük olur. Moşe'nin, ismini hiç zikretmeyen bu *peraşada* gösterdiği de budur.

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları:

1. Moşe ve Aaron hakkındaki bu bilgiyi öğrendikten sonra, sizce bir kişiyi iyi bir lider haline getiren nitelikler nelerdir?
2. Kardeşler arasındaki rekabetten doğabilecek bazı zorluklar nelerdir ve bunların üstesinden nasıl gelinebilir?
3. Tanah'taki diğer kardeş ilişkilerini düşünün. Her bir kardeş çifti arasındaki olumlu ve sıkıntılı dinamiklere örnekler bulabilir misiniz?